

Obráz
Doriana
Graye

OSCAR WILDE

Obraz Doriana Graye

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Oscar Wilde
Obraz Doriana Graye – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Obras
Doriana
Graye

OSCAR WILDE

*Obraz
Doriana
Graye*

Přeložil Petr Eliáš

CooBoo Classics Svazek 4

Předmluva

Umělec je tvůrce krásného. Účelem umění je odhalovat umění a zahalovat umělce.

Kritik je ten, kdo dokáže svůj dojem z krásného přetavit v jiný způsob či nový materiál. Nejvyšší i nejnižší formou kritiky je vlastní životopis.

Ti, kdo nacházejí ošklivé významy v krásných věcech, jsou zkažení, a to zcela bez šarmu. Je to nedostatek. Ti, kdo nacházejí krásné významy v krásných věcech, jsou kultivovaní. Ti mají naději. Jsou vyvolenými, pro něž krásné věci znamenají jen Krásu.

Na světě není nic takového jako morální či nemorální kniha. Knihy jsou buď dobře napsané, nebo špatně napsané. Toť vše.

Odpor devatenáctého století vůči realismu je Kalibanův¹ vztek, když zahlédne odraz své tváře v zrcadle. Odpor devatenáctého století vůči romantismu je Kalibanův vztek, když svou tvář v zrcadle nevidí.

Mravní život člověka je jedním z námětů umělcových, ale mravnost umění sestává z dokonalého užití nedokonalého média.

Žádný umělec netouží cokoli dokazovat. Dokonce i věci, které jsou pravdivé, lze zpochybnit. Žádný umělec nemá etický soucit. Etický soucit je u umělce neodpustitelná stylová manýra.

Umělec není za žádných okolností morbidní. Umělec smí vyjádřit cokoli.

Myšlenka a jazyk jsou umělci nástrojem.

Neřest a ctnost jsou umělci materiálem. Prizmatem formy je vzorem všeho umění hudba. Z pohledu pocitů je vzorem herectví.

Veškeré umění je povrchní i symbolické zároveň.

Ti, kdo se pouštějí pod povrch, tak činí na vlastní nebezpečí.

Ti, kdo čtou symboly, tak činí na vlastní nebezpečí. Umění ve skutečnosti zrcadlí diváka, nikoli život.

Různost názorů na umělecké dílo dokládá, že jde o dílo nové, složité a zásadní.

Pokud se kritici neshodnou, je umělec ve shodě se svým já.

Můžeme člověku odpustit, že vytvoří něco užitečného, pokud to sám neobdivuje. Jestliže vytvoříme něco zbytečného, je to omluvitelné pouze v případě, že to hluboce obdivujeme.

Veškeré umění je zbytečné.

Oscar Wilde

1. kapitola

Ateliér prostupovala hutná vůně růží, a když se lehký letní vánek prohnal mezi stromy v zahradě, otevřenými dveřmi sem zavanula těžká vůně šefříků i jemnější vůně růžově kvetoucích trnovitých keřů.

Lord Henry Wotton z rohu lenošky z perských sedlových brašen, na níž ležel a kouřil už bůhvíkolikátou cigaretu, jak měl ve zvyku, sotva viděl záblesk medově sladkých i medově žlutých kvítků zlatého deště, jehož rozechvělé větvoví jako by stěží uneslo krásu tak plamennou. Tu a tam se přes dlouhé závěsy z planého hedvábí, jež visely před obrovským oknem, mihla snová silueta ptáka, čímž vznikla jakási prchavá žaponerie, jež mu připomněla pobledlé jadeitové tváře tokijských malířů, kteří se prostřednictvím umění, jež je nevyhnutelně nehybné, snažili vzbudit dojem svižnosti a pohybu. Podrážděný bzukot včel, jež si razily cestu vysokou, neposečenou trávou nebo s monotónní naléhavostí kroužily kolem matně zlatavých parůžků rozrostlého zimolezu, činil nehybnost snad ještě tíživější. Tlumený lomoz Londýna byl jako sametově hebký rejstřík vzdálených varhan.

Uprostřed místnosti se na stojanu tyčil portrét mladého muže neobyčejné krásy a nedaleko před ním seděl sám malíř, Basil Hallward, jenž před několika lety nenadále zmizel, což tehdy způsobilo slušný poprask a zavadalo příčinu mnoha podivným domněnkám.

Jak tak malíř hleděl na okouzující a pohlednou postavu, již tak zručně ztvárnil na svém obraze, na tváři se mu objevil potěšený úsměv a zdálo se, že se chvíli zdrží. Jenže pak zničehonic vzhlédl, zavřel oči a přiložil si prsty na víčka, jako by chtěl v mozku uvěznit nějaký zvláštní sen, z něhož se bál probudit.

„Je to vaše nejlepší dílo, Basile, to nejlepší, co jste kdy namaloval,“ pronesl lord Henry malátně. „Příští rok ho určitě musíte poslat do Grosvenoru.² Akademie je příliš velká a nevkusná. Vždycky když jsem tam přišel, bylo tam buď tolik lidí, že jsem pro ně neviděl obrazy, což bylo otravné, nebo tolik obrazů, že jsem pro ně neviděl lidi, což bylo ještě horší. Grosvenor je jediné vhodné místo.“

„Myslím, že ho nikam posílat nebudu,“ odvětil a pohodil hlavou tím zvláštním způsobem, kterému se jeho přátelé v Oxfordu tak směli. „Kdepak, nikam.“

Lord Henry povytáhl obočí a užasle se na něj podíval skrz tenké namodralé kroužky kouře, jež v načančaných kudrlinkách stoupaly z jeho opiem vylepšené cigarety. „Nikam neposílat? Pročpak, milý příteli? Máte pro to nějaký důvod? Vy malíři jste mi prazvláštní chlapíci! Pro svou slávu byste udělali všechno na světě. A jakmile se proslavíte, chcete své renomé zase zahodit. Je to od vás pošetilé, protože na světě je jen jedna věc horší, než když se o někom mluví, a sice když se o něm nemluví. Takovýhle portrét by vás vynesl vysoko nad všechny mladé umělce v celé Anglii a ti staří by bledli závistí, pokud jsou tedy staří muži nějakého citového hnutí schopni.“

„Vím, že se mi budete smát,“ opáčil Basil, „ale vážně ho nemůžu vystavit. Dal jsem do něj příliš mnoho ze sebe.“

Lord Henry se natáhl na lenošce a zasmál se.

„Vždyť jsem to říkal. Ale stejně je to pravda.“

„Příliš mnoho ze sebe! Na mou věru, Basile, nevěděl jsem, že jste tak domýšlivý. A opravdu nevidím žádnou po-

dobu mezi vámi, tou vaší mužnou ošlehanou tváří a vlasy černými jako uhlí, a tímhle mladým Adonisem³, který vypadá jako vysochaný ze slonoviny a růžových okvětních plátků. Můj milý Basile, on je Narkissos⁴, a vy – inu, máte oduševnělý výraz, to ano. Ale krása, a myslím tím skutečná krása, končí tam, kde oduševnělý výraz začíná. Intelkt je sám o sobě prostředkem zveličení a kazí harmonii každého obličej. Jakmile člověk usedne a dá se do přemýšlení, je najednou samý nos nebo samé čelo nebo něco ještě ohavnějšího. Jen se podívejte na úspěšné muže v oborech, kde je zapotřebí přemýšlet. Jak ti jsou ohyzdní! Až na církev, pochopitelně. Jenže v církvi se toho moc nenapřemýšlí. Biskup ještě v osmdesáti vykládá, co mu nakukali v osmnácti, a tak mu to přirozeně za všech okolností náramně sluší. Váš tajemný mladý přítel, jehož jméno jste mi doposud nesdělil, ale jehož vzhled mě nepřestává udivovat, nikdy nepřemýšlí. Tím jsem si poměrně jist. Je to zcela tupé, překrásné stvoření, které by mělo být vždycky po ruce v zimě, kdy se nemůžeme potěšit pohledem na květiny, a taky v létě, když potřebujeme něčím zchladit mysl. Jen si o sobě moc nemyslete, Basile, vy se mu ani v nejmenším nepodobáte.“

„Vy mi nerozumíte, Harry,“ opáčil malíř. „Jistěže se mu nepodobám. To vím moc dobře. Vlastně by mě mrzelo, kdybych vypadal jako on. Krčíte rameny? Mluvím pravdu. Ve vši tělesné i duševní rozdílnosti je cosi osudového, a právě osudovost v dějinách pronásledovala nejisté kroky králů. Je lepší se od druhých nijak nelišit. Oškliví a hloupí mají ze světa nejvíc. Mohou si v klidu sednout a zírat na to, co se před nimi odehrává. Sice nevědí, co je vítězství, ale také nikdy nepoznají porážku. Žijí tak, jak bychom měli žít všichni, bez vyrušení, netečně a klidně. Nepůsobí druhým utrpení a nedostává se jim ho z cizích rukou. Harry, vaše postavení a jmění, můj důvtip, vždyť ho znáte, a taky moje umění, a je jedno, jakou má cenu, a taky pohlednost

Doriana Graye – všichni budeme trpět za to, co nám boho-
vé nadělili. Strašlivě trpět.“

„Doriana Graye? Tak se jmenuje?“ otázal se lord Henry
a přešel ateliérem k Basilu Hallwardovi.

„Ano, tak. Původně jsem vám to nechtěl říkat.“

„Proč ne?“

„To neumím vysvětlit. Když mám někoho doopravdy
rád, vždy si jeho jméno nechávám pro sebe. Jinak mám po-
cit, jako bych se kousku z něho vzdával. Nesmírně jsem si
oblíbil diskrétnost. Jenom ta zřejmě dokáže dodat dnešní-
mu životu napětí a kouzlo. I ta nejobyčejnější věc je nádher-
ná, když ji člověk skrývá. Když například odjíždím z města,
nikdy nikomu neříkám kam. Kdybych to prozradil, přišel
bych o veškeré potěšení. Je to zřejmě pošetilý zvyk, ale člo-
věku vnese do života mnoho romantiky. Počítám, že si teď
o mně myslíte, že jsem hlupák.“

„Ale kdeže,“ opáčil lord Henry, „vůbec ne, můj milý Basi-
le. Zřejmě zapomínáte, že jsem ženat, a jediné kouzlo man-
želství tkví v tom, že život ve lži je pro obě strany napros-
tou nutností. Nikdy nevím, kde se moje žena právě nachází,
a ona nikdy neví, co dělám. Když se setkáme – tu a tam se
potkáváme, když spolu jdeme na večeři nebo do hospody –,
se zcela vážnou tváří si vyprávíme krajně nesmyslné histor-
ky. Má žena na to má talent – jde jí to daleko lépe než mně.
Nikdy si nesplete jediné datum, já naopak každou chvíli.
Ale když mi na něco přijde, nerozčílí se. Někdy si přeju, aby
mi spílala, ale ona se mi jen vysměje.“

„Vůbec se mi nelíbí, jak mluvíte o svém manželském ži-
votě, Harry,“ prohlásil Basil Hallward a vykročil směrem ke
dveřím na zahradu. „Jsem přesvědčen, že jste ve skutečnos-
ti moc dobrý manžel, jen se za své ctnosti ukrutně stydíte.
Jste neobyčejný chlapík. Nepoučujete o tom, co je správné,
a přitom sám nikdy neprovedete nic špatného. Váš cynis-
mus je jen póza.“

„Přirozenost není než póza, ta nejotravnější, jakou znám,“ vykřikl lord Henry se smíchem, načež oba mladí muži vyšli společně do zahrady a usadili se na dlouhé bambusové lavičky ve stínu vysokého vavřínu. Slunce klouzalo po naleštěných listech. V trávě se chvěly bělostné chudobky.

Po krátké odmlce lord Henry vytáhl kapesní hodinky. „Bohužel už budu muset jít, Basile,“ zamumlal, „a než půjdu, musíte mi odpovědět na otázku, kterou jsem vám před časem položil.“

„Na jakou otázku?“ otázal se malíř a oči dál upíral do země.

„To víte moc dobře.“

„Nevím, Harry.“

„Já vám ji tedy zopakuji. Vysvětlete mi, proč nechcete vystavovat portrét Doriana Graye. Chtěl bych znát pravý důvod.“

„Vždyť jsem vám ho řekl.“

„Ale neřekl. Tvrdil jste, že jste do něj vložil příliš mnoho ze sebe. To je přece dětinské vysvětlení.“

„Harry,“ ohradil se Basil Hallward a zpříma se mu podíval do očí, „každý portrét namalovaný od srdce je portrétem malíře, nikoli portrétovaného. Model není než náhoda, příležitost. Malíř neodhaluje jeho, naopak, na barevném plátně odhaluje sám sebe. Ten obraz nehodlám vystavovat, protože se bojím, že jsem v něm vyjevil tajemství své duše.“

Lord Henry se zasmál. „A jaké tajemství to má být?“ zeptal se.

„Prozradím vám ho,“ pronesl Hallward, ale po tváři mu přelétl rozpačitý výraz.

„Jsem jedno ucho, Basile,“ odvětil jeho společník a pohlédl na něj.

„Vlastně to není na dlouhé povídání, Harry,“ vytácel se malíř, „a obávám se, že to sotva pochopíte. Možná tomu stěží uvěříte.“

Lord Henry se usmál, sehnul se, utrhl v trávě narůžovělou sedmikrásku a zadíval se na ni. „Jsem si poměrně jistý, že to pochopím,“ odpověděl a upřeně hleděl na bíle opeřený zlatý penízek, „a pokud jde o to, čemu věřím, tak uvěřím čemukoli, co je sdostatek neuvěřitelné.“

Vítr setřásl ze stromů spršku květů a šeříky obtěžkané trsy hvězdiček se v malátném vzduchu pohupovaly sem a tam. U zdi se začal ozývat luční koník a kolem jako modrá nitka prolétla na hnědých blanitých křídlech dlouhá útlá vážka. Lord Henry měl pocit, že slyší, jak Basilu Hallwardovi tluče srdce, a dumal, co asi tak přijde.

„Je to nějak takhle,“ prohlásil malíř po chvíli. „Před dvěma měsíci jsem se vypravil na večírek u lady Brandonové. Vždyť víte, my chudí umělci se musíme čas od času ukázat ve společnosti, jen abychom veřejnosti připomněli, že nejsme divoši. Jak jste mi jednou řekl, ve fraku si pověst civilizovaného člověka vyslouží každý, dokonce i burzovní makléř. Asi deset minut jsem se vybavoval s vyfintěnými zazobanými a macatými vdovami a nudnými vědátory, když vtom se mě zmocnil dojem, že mě někdo pozoruje. Pootočil jsem se a poprvé jsem spatřil Doriana Graye. Když se naše pohledy střetly, ucítil jsem, že blednu. Zaplavil mě podivný pocit hrůzy. Věděl jsem, že jsem stanul tváří v tvář někomu, jehož osobnost je natolik fascinující, že kdybych se jí poddal, pohltila by veškerou mou podstatu, celou moji duši, a dokonce i mé umění. Nechtěl jsem, aby můj život ovlivňovalo cokoli zvenčí. Sám víte, Harry, jak jsem od přírody nezávislý. Odjakživa jsem svým pánem, tedy býval jsem, dokud jsem nepotkal Doriana Graye. Potom – jenže já nevím, jak vám to vysvětlit. Jako by mi něco říkalo, že jsem na pokraji dalekosáhlé životní krize. Měl jsem podivný pocit, že mi osud chystá nezměrné radosti i nezměrné utrpení. Dostal jsem strach a obrátil jsem se k odchodu. Nepřimělo mě k tomu svědomí, nýbrž jakási zbabělost.“

Nebyla ani v nejmenším moje zásluha, že jsem se pokusil uniknout.“

„Svědomí a zbabělost jsou vlastně totéž, Basile. Svědomí je jen obchodní známka, to je vše.“

„Tomu nevěřím, Harry, a vy podle mě také ne. Nicméně ať mě pohánělo cokoli – a mohla to beze všeho být pýcha, protože jsem býval nesmírně pyšný –, pryč se mi dvakrát nechtělo. U dveří jsem pochopitelně narazil na lady Brandonovou. „Snad nám neutečete tak brzy, pane Hallwarde?“ vyjekla. Znáte ten její podivně řezavý hlas, ne?“

„Ano, je jako páv, tedy ve všem krom krásy,“ odvětil lord Henry a dlouhými nervózními prsty škubal sedmikrásku na kousky.

„Nemohl jsem se jí zbavit. Dovedla mě za místní honorací, samá hvězda a podvazek⁵, a za postaršími dámmi s převelikými korunkami a orlími nosy. Představila mě jako svého nejmilejšího přítele. Viděl jsem ji předtím jen jednou, ale ona si vzala do hlavy, že mě zahrne chválou. Některý z mých obrazů měl tehdy zřejmě velký úspěch, tedy alespoň se o něm psalo v kdejakém plátku, což se v devatenáctém století rovná nesmrtelnosti. Zničehonic jsem se octl tváří v tvář mladíkovi, jehož osoba mě tak podivně rozjitřila. Stáli jsme poměrně blízko, téměř jsme se navzájem dotýkali. Znovu jsme se na sebe podívali. Byla to ode mě čirá lehkovážnost, ale požádal jsem lady Brandonovou, aby nás seznámila. A možná to nakonec nebyl zase tak lehkovážný nápad. Býval bych se tomu stejně nevyhnul. Promluvili bychom spolu i bez cizího přičinění. Tím jsem si jist. Dorian mi to později řekl. Také cítil, že je nám souzeno se poznat.“

„A jak toho báječného mladíka lady Brandonová popsal?“ dotázal se jeho společník. „Vím, že zpravidla o každém ze svých hostů vysype ty nejdůležitější informace. Vzpomínám si, jak mě přivedla k jednomu nepříjemně vy-

hlížejícímu brunátnému pánovi, celému ověšenému metály a stužkami, a tragicky mi špitla do ucha tak, že to muselo být zřetelně slyšet po celé místnosti, naprosto šokující detaily: Vzal jsem nohy na ramena. Rád lidi poznávám sám. Jenže nebohá lady Brandonová zachází se svými hosty úplně stejně jako vyvolavač s předměty v aukci. Buď vám toho o nich řekne tolik, že už nezbude nic k objevování, nebo vám prozradí vše kromě toho, co zrovna chcete vědět.“

„Chudák lady Brandonová! Jste na ni přísný, Harry!“ poznamenal Hallward netečně.

„Drahý příteli, pokusila se založit *salon*, a povedlo se jí jen otevřít restauraci. Co na ní mám obdivovat? Ale povězte, co říkala o panu Dorianu Grayovi?“

„Inu, zamumlala: ‚Kouzelný chlapec – s jeho matkou, to je takové zlatíčko, jsme jako jedno tělo a jedna duše. Zapomněla jsem, co dělá – obávám se – možná nic – ale ano, hraje přece na klavír – nebo jsou to housle, milý pane Grayi?‘ Ani jeden z nás se neubránil smíchu a okamžitě jsme se sprátelili.“

„Smích není nejhorší začátek přátelství, a je to rozhodně ten nejlepší konec,“ odvětil mladý lord a utrhl další sedmikrásku.

Hallward zavrtěl hlavou. „Vy vůbec nechápete, co to přátelství je, Harry,“ zahuhlal. „A netušíte ani, co je nepřátelství, když už jsme u toho. Máte rád každého, což znamená, že vám jsou všichni lhostejní.“

„To je od vás krajně nespravedlivé!“ ohradil se lord Henry, pošoupl si klobouk do týla a vzhlédl k drobným mráčkům, jež pluly po vyprázdněném tyrkysu letní oblohy jako rozpletená přadénka lesklého bílého hedvábí. „Ano, krajně nespravedlivé. Já lidi zásadně rozlišuji. Přátele si vybírám podle pěkného zevnějšku, známé podle povahy a nepřátele podle inteligence. Při výběru nepřátel nemůžete být dost

opatrný. Žádný z mých nepřátel není hlupák. Jsou to všechno muži jisté duševní síly, a proto si mě všichni váží. Je to ode mě hodně marnivé? Řekl bych, že přinejmenším trochu ano.“

„Nejspíš máte pravdu, Harry. Ale podle toho vašeho třídní jsem nejspíš jen váš známý.“

„Můj milý Basile, vy jste mnohem víc než jen známý.“

„A mnohem míň než přítel. Takový bratr, řekl bych.“

„S bratry mi ani nezačínajte! Ti mě vůbec nezajímají. Můj starší bratr ne a ne umřít a ti mladší s tím zase ne a ne přestat.“

„Harry!“

„Vždyť já to nemyslím tak docela vážně. Ale své příbuzné zkrátka nenávidím, nemohu jinak. Zřejmě to bude tím, že člověk nesnese, když má někdo jiný stejné nedostatky jako on. Vcelku soucítím s popuzením anglického lidu vůči takzvaným neřestem vyšších tříd. Domnívají se, že opilství, hloupost a pokleslá morálka by měly být výlučně jejich hájemstvím, a že když ze sebe udělá pitomce někdo z nás, pytláčíme v jejich revíru. Když chudák Southwark přišel k rozvodovému soudu, pobouření tribunálu bylo nesmírné. A přitom bych rozhodně netvrdil, že třeba jen desetina obyčejných lidí žije spořádaně.“

„Nesouhlasím s jediným slovem z toho, co jste právě řekl, a co víc, Harry, domnívám se, že vy taky ne.“

Lord Henry si pohladil špičatý hnědý plnovous a štrapcem opatřenou ebenovou hůlkou si poklepal na špičku boty z lakované kůže. „Vy jste hotový Angličan, Basile! Je to už podruhé, co takovou věc říkáte. Když si pravý Angličan vyslechne myšlenku – což je za každých okolností nepředloženost –, ani na okamžik nepřemýšlí, zda je ta myšlenka pravdivá, či ne. Význam má pouze to, zda jí člověk věří. Hodnota myšlenky totiž nemá pranic společného s pravdomluvností člověka, který ji vysloví. Naopak je velmi prav-

děpodobné, že čím je člověk falešnější, tím bude jeho myšlenka oduševnělejší, neboť v takovém případě nebude zabarvena jeho potřebami, touhami ani předsudky. Nicméně nerad bych s vámi hovořil o politice, sociologii nebo metafyzice. Mám raději lidi než zásady, a ze všeho nejraději mám lidi bez zásad. Vyprávějte mi ještě o panu Dorianu Grayovi. Jak často se vídáte?“

„Každý den. Byl bych nešťastný, kdybych ho denně neviděl. Zcela nutně ho potřebuji.“

„To je pozoruhodné! Býval bych si myslel, že vám nikdy nebude záležet na ničem jiném než na umění.“

„Veškerým uměním je mi teď on,“⁶ odvětil malíř ztěžka. „Někdy si říkám, Harry, že v dějinách světa jsou jen dvě období, která něco znamenají. Tím prvním je příchod nového způsobu uměleckého vyjádření, druhým pak příchod nové umělecké osobnosti. Čím byl pro Benátčany objev olejomalby a tváře Antinoovy⁷ pro řecké sochařství, tím bude jednou pro mě obličej Doriana Graye. Nejen že podle něj maluji, kreslím a skicuji. To vše jsem samozřejmě už dělal. Ale on je mi mnohem víc než jen modelem či předlohou. Nebudu vám tvrdit, že nejsem spokojen s tím, co jsem podle něj namaloval, nebo že jeho krása je taková, že ji nelze uměním vyjádřit. Není nic, co by umění nedokázalo ztvárnit, a já vím, že vše, co jsem udělal od té doby, co jsem potkal Dorianu Graye, je dobré, jsou to nejlepší práce mého života. Leč v jakémsi kuriózním ohledu – jestlipak mi vůbec porozumíte? – mi jeho osobnost napověděla zcela nový způsob uměleckého vyjádření, úplně nový styl. Vidím věci jinak, jinak o nich přemýšlím. Dokážu teď vyobrazit život způsobem, který mi doposud zůstával skryt. ‚Sen o formě ve věku myšlení‘ – kdo to jen řekl? Zapomněl jsem, ale přesně tím je mi Dorian Gray. Sotva postřehnutelná přítomnost toho chlapce – protože on je pro mě skutečně spíš chlapcem, ačkoli už je mu přes dvacet – jeho sotva postřeh-

nutelná přítomnost – ach! Zdalipak si vůbec uvědomujete vše, co to znamená? Nevědomky mi vymezuje linie úplně nové školy, školy, jež má v sobě mít veškerou vášeň romantického ducha, veškerou dokonalost ducha pocházejícího z Řecka. Harmonie ducha a těla – co je víc! Ve svém šílenství jsme od sebe ty dvě části oddělili a stvořili jsme realismus, který je vulgární, dokonalost, která je prázdná. Harry! Harry! Kdybyste jen věděl, co pro mě Dorian Gray znamená! Pamatujete si tu mou krajinku, za niž mi Agnew⁸ nabídl takovou obrovskou sumu, jenže já se s ní nedokázal rozžehnat? Je to jeden z nejlepších obrazů, jaké jsem kdy namaloval. A proč? Protože když jsem ho maloval, seděl Dorian Gray vedle mě. Jemně na mě přitom působil a já poprvé v životě v prostém lese zahlédl kouzlo, jež jsem odjakživa hledal, ale vždy mi unikalo.“

„Basile, to je tedy něco! Chci toho Doriana Graye vidět.“

Hallward vstal a jal se přecházet po zahradě sem a tam. Po chvíli se vrátil zpátky. „Vy to nechápete, Harry,“ prohlásil, „Dorian Gray je pro mě jen motiv v umění. Vy na něm možná nic neuvidíte. Já v něm vidím všechno. Jeho přítomnost v mém díle nikdy není silnější, než když v něm není žádný jeho obraz. Je náznakem, jak jsem říkal, nového stylu. Nacházím ho v křivkách některých linií, v kráse a prchavosti některých barev. Toť vše.“

„Tak proč nechcete vystavit jeho portrét?“ opáčil lord Henry.

„Protože aniž jsem to měl v úmyslu, vložil jsem do něj cosi z tohoto zvláštního uměleckého modlářství, o němž mě s ním samozřejmě nikdy ani nenapadlo mluvit. Nic o něm neví. A nikdy se o něm nic nedozví. Jenže svět by ho mohl uhádnout, a já nehodlám obnažovat svou duši před jejich mělkýma všetečnýmá očima. Mé srdce se nikdy neocitne pod jejich mikroskopem. V tom obraze je ze mě příliš mnoho, Harry – příliš mnoho!“

„Básníci se nezdráhají ani zdaleka tak jako vy. Vědí, jak je vaše pro vydavatelský svět důležitá. Zlomené srdce se dnes dočká mnoha vydání.“

„A já je za to nenávidím!“ vzkřikl Hallward. „Umělec by měl tvořit krásné věci, ale neměl by do nich vkládat nic ze svého vlastního života.⁹ Žijeme v době, kdy lidé vnímají umění, jako by to měla být nějaká forma vlastního životopisu. Přestali jsme vnímat abstraktní krásu. Jednou světu ukážu, co to je, a z toho důvodu svět nikdy nespatří můj portrét Doriana Graye.“

„Myslím, že se mýlíte, Basile, ale přit se s vámi nebudu. Hádají se jen ti, kdo jsou intelektuálně ztraceni. Povězte mi, má vás Dorian Gray hodně rád?“

Malíř se na okamžik zamyslel. „Nejsem mu lhostejný, odpověděl po krátké odmlce. „Má mě rád, to vím. Já mu samozřejmě strašlivě lichotím. Se zvláštním potěšením mu říkám věci, o nichž vím, že jich budu časem litovat. On je ke mně za všech okolností milý a sedáváme spolu v ateliéru a rozmlouváme o tisíci věcech. Tu a tam se však zachová příšerně bezohledně a zjevně ho opravdu těší mě trápit. V takových chvílích cítím, Harry, že jsem celou svou duši odevzdal někomu, kdo s ní zachází jako s květem, který si připne na kabát, jako s ozdobičkou, která ukojí jeho marnivost, s doplňkem na letní den.“

„V létě se dny zpravidla táhnou, Basile,“ zamumlal lord Henry. „Dost možná se unavíte dřív než on. Je to smutné pomyšlení, ale není pochyb o tom, že rozum vytrvá déle než krása. To je důvod, proč se všichni tak pachtíme za přebytným vzděláním. V bezhlavém zápase o vlastní existenci chceme mít něco, co vydrží, a tak si v bláhové naději, že si udržíme své místo na světě, ochotně zaneřádíme duši nesmysly a fakty. Důkladně vzdělaný muž, to je ideál dnešní doby. A mysl důkladně vzdělaného muže je něco otřesného. Je jako vetešnictví, samé ohyzdnosti a prach a všech-

no za přemrštěné ceny. Myslím, že se tak jako tak unavíte první. Jednoho dne se na svého přítele podíváte a tahy jeho kresby se vám znelíbí nebo se vám přestanou zamlouvat jeho barvy nebo tak něco. V duchu mu to budete hořce vyčítat a budete vážně uvažovat, že se k vám zachoval velmi špatně. Až za vámi přijde příště, budete naprosto chladný a netečný. Bude to ohromná škoda, neboť vás to změní. To, o čem mi tu vyprávíte, je velký milostný vztah, vztah s uměním, chcete-li, a na jakémkoli milostném vztahu je nejhorší, jak člověka zbaví vší milosti.“

„Harry, takhle nemluvte. Dokud budu živ, bude mě ovládat osobnost Doriana Graye. Nemůžete pocítit, co cítím já. Příliš často se měníte.“

„Kdepak, můj milý Basile, to je přesně ten důvod, proč to cítit mohu. Věrní poznají z lásky pouze radosti: jen nevěrní poznají její tragédie.“ Nato rozškrtl oheň ozdobným stříbrným křesadlem a jal se rozpačitě a spokojeně kouřit, jako by se mu podařilo do jediné věty shrnout celý svět. V lesklých zelených listech břechťanu šustili štěbetaví vrabci a po trávě se jako vlaštovky honily modré stíny mraků. Na zahradě bylo tak milo! A cizí pocity byly tak příjemné! Byly mu daleko příjemnější než cizí myšlenky. Vlastní duše člověka a vášně jeho přátel, to jsou ty nejpoutavější věci v životě. S tichým úžasem si představil úmorný oběd, o který přišel tím, že se tak zapovídal s Basilem Hallwardem. Kdyby byl šel k tetě, určitě by tam potkal lorda Goodbodyho a hovořili by výhradně o krmení chudých a nutnosti budovat ubytovny pro chudé. Každá třída opěvuje důležitost ctností, jejichž uplatnění není pro její život nezbytné. Bohatí promlouvají o významu šetrnosti a lenoši se obzvlášť výřečně vyjadřují o důstojnosti práce. Bylo kouzelné tomu všemu utéct! Jak tak myslel na svou tetu, dostal nápad. Obrátil se k Hallwardovi a pronesl: „Příteli, právě jsem si vzpomněl.“

„Na co, Harry?“

„Kde jsem slyšel jméno Doriana Graye.“

„Kdepak?“ zajímal se Hallward a mírně se u toho zamračil.

„Netvařte se tak nakvašeně, Basile. Bylo to u tety, lady Agathy. Svěřila se mi, že objevila báječného mladíka, který jí vypomůže v East Endu, a že se jmenuje Dorian Gray. Musím říct, že se mi nikdy nesvěřila, jak je pohledný. Ženy vzhledu vůbec nerozumějí, alespoň ty hodné. Řekla mi, že je vážný a má vzácnou povahu. Okamžitě jsem si představil obryleného chlapíka se zplihlými vlasy, příšerně pihovateho, jak se klátí na přerostlých nohách. Kéž bych byl věděl, že je to váš přítel.“

„Jsem nesmírně rád, že jste to nevěděl, Harry.“

„Proč?“

„Nechci, abyste se s ním seznámil.“

„Vy nechcete, abych se s ním seznámil?“

„Ne.“

„Pan Dorian Gray je v ateliéru, pane,“ ohlásil sluha přišedší do zahrady.

„Musíte mi ho představit,“ vykřikl lord Henry se smíchem.

Malíř se obrátil na sluhu, který stál a mrkal proti slunci. „Parkere, požádejte pana Graye, ať posečká, budu u něj za okamžik.“ Muž se uklonil a odešel.

Pak malíř pohlédl na lorda Henryho. „Dorian Gray je můj nejdražší přítel,“ řekl. „Má prostou a laskavou povahu. Vaše teta v tom měla naprostou pravdu. Nezkazte ho. Nesnažte se ho ovlivnit. Váš vliv by byl zhoubný. Svět je širý a žije v něm mnoho báječných lidí. Neberte mi jediného člověka, který mému umění dává veškeré jeho kouzlo: závisí na něm můj umělecký život. Vězte, Harry, že vám důvěřuji.“ Hovořil velmi pomalu a slova jako by ze sebe ždímal proti své vůli.

„Mluvíte z cesty!“ opáčil lord Henry s úsměvem, vzal Hallwarda pod paží a téměř ho odvedl do domu.

2. kapitola

Jakmile vešli, spatřili Doriana Graye. Seděl u piana zády k nim a obracel listy v Schumannových *Lesních scénách*. „To mi musíš půjčit, Basile!“ zvolal. „Chci se je naučit. Jsou naprosto kouzelné.“

„To bude záležet jen a jen na tom, jak mi dnes budeš sedět, Doriane.“

„Sedět už mě nebaví a svůj portrét v životní velikosti nepotřebuju,“ odpověděl chlapec nevrle a umíněně a otáčel se přitom na stoličce. Když si všiml lorda Henryho, jeho tváře na okamžik zbarvila lehká červeň a pak vyskočil. „Promiň, Basile, nevěděl jsem, že nejsi sám.“

„Doriane, to je lord Henry Wotton, můj dávný přítel z Oxfordu. Právě jsem mu vyprávěl, jaký jsi prvotřídní model, a ty jsi mi teď všechno zkazil.“

„Mé potěšení z toho, že vás poznávám, jste rozhodně nezkažil, pane Grayi,“ prohlásil lord Henry, přikročil blíž a napřáhl pravici. „Má teta o vás často mluví. Patříte mezi její oblíbence a bohužel zřejmě i mezi její oběti.“

„Lady Agatha mě teď má na černé listině,“ odvětil Dorian s legračně kajícím výrazem. „Slíbil jsem jí, že s ní minulé úterý půjdu do jednoho klubu ve Whitechapelu, a dočista jsem na to zapomněl. Měli jsme spolu zahrát duet, přesněji tři duety. Nevím, co mi na to poví. Mám takový strach, že jsem ji od té doby ještě nenavštívil.“

„Já vás u tetičky omluvím. Je vám nesmírně oddána. A hádám, že vlastně vůbec nevadí, že jste tam nebyl. Obe-
censtvo se beztak domnívalo, že je to duet. Když teta Agatha
usedne ke klavíru, nadělá dost randálu za dva.“

„To je vůči ní nepěkné, a ke mně to taky není dvakrát mi-
lé,“ pronesl Dorian se smíchem.

Lord Henry se na něj podíval. Ano, byl jistě oslnivě krásný,
měl jemně vykroužené šarlatové rty, upřímné modré oči a ku-
drnaté zlaté vlasy. V obličejí měl cosi, co v ostatních na potká-
ní vzbuzovalo důvěru. Byla v něm veškerá upřímnost mládí
i vášnivá mladická čistota. Člověk z něj cítil, že se nenechal
potřísnit světem. Nebylo divu, že ho Basil Hallward zbožňuje.

„Jste příliš okouzlující na to, abyste se ucházel o dobro-
činnost, pane Grayi – příliš okouzlující.“ Nato se lord Henry
složil na lenošku a otevřel tabatěrku.

Malíř měl plné ruce práce s mícháním barev a chytáním
štětců. Vypadal ustaraně, a když slyšel poslední poznámku
lorda Henryho, pohlédl na něj, na okamžik zaváhal a pak
řekl: „Harry, rád bych ten obraz dnes domaloval. Bylo by ode
mě příliš neomalené, kdybych vás požádal, abyste odešel?“

Lord Henry se usmál a pohlédl na Dorianu Graye. „Mám
odejít, pane Grayi?“ zeptal se.

„Kdepak, lorde Henry, nikam nechodte, prosím. Jak vi-
dím, Basil má zase tu svou mrzutou náladu. Nesnáším, když
je mrzutý. Krom toho bych rád věděl, proč se nemám uchá-
zet o dobročinnost.“

„Nevím, jestli vám to mám vůbec říct, pane Grayi. Je to
tak nudné téma, že je o něm třeba mluvit vážně. Ale roz-
hodně vám nikam neuteču, když mě tak prosíte. Nevadí
vám to, Basile, ne? Často jste mi vyprávěl, jak jste rád, když
si váš model má s kým povídat.“

Hallward se kousl do rtu. „Když si to Dorian přeje, tak tu
pochopitelně zůstaňte. Dorianovy vrtochy jsou rozkazem
pro všechny s výjimkou jeho samotného.“

Lord Henry si posbíral klobouk a rukavice. „Jste velmi přesvědčivý, Basile, ale já vážně musím jít. Slíbil jsem jednomu chlapíkovi, že se s ním sejdu v klubu Orleans¹⁰. Na shledanou, pane Grayi. Zastavte se u mě někdy odpoledne v Curzon Street. Kolem páté bývám skoro vždy doma. Napište mi, kdy přijdete. Mrzelo by mě, kdybych vás propásl.“

„Basile,“ zvolal Dorian Gray, „jestli půjde lord Henry Wotton, tak já taky. Ty za celou dobu neotevřeš pusu, když maluješ, a stát na podstavci a snažit se vypadat k světu je příšerná nuda. Požádej ho, ať tu zůstane. Trvám na tom.“

„Zůstaňte tu, Harry, poslechněte Doriana, vyhovte mi,“ zaprosil Hallward, upřeně zahleděný do obrazu. „Má pravdu, při práci nikdy nemluví, a taky neposlouchám, mé nebohé modely to musí strašlivě nudit. Prosím vás, zůstaňte tady.“

„Ale co ten muž v Orleansu?“

Malíř se zasmál. „Myslím, že to nebude žádný problém. Zase se posadte, Harry. A ty, Doriane, si vyskoč na podstavec a moc sebou nešij a neposlouchej, co lord Henry říká. Má na všechny své přátele prachmizerný vliv, jedinou výjimkou z toho pravidla jsem já.“

Dorian Gray vystoupil na pódium, tvářil se přitom jako mladý řecký mučedník a nespokojeně se ušklíbl na lorda Henryho, který se mu očividně zalíbil. Byl úplně jiný než Basil. Moc hezky jeden s druhým kontrastovali. A měl překrásný hlas. Po pár okamžicích mu řekl: „Vážně máte na své přátele špatný vliv, lorde Henry? Tak špatný, jak tvrdí Basil?“

„Nic takového jako dobrý vliv neexistuje, pane Grayi. Veškerý vliv je nemorální – z vědeckého pohledu.“

„Proč?“

„Protože ovlivnit někoho znamená dát mu svou duši. Takový člověk pak nemá v hlavě vlastní přirozené myšlenky, neboří svým přirozeným plamenem. Jeho ctnosti pro něj nejsou skutečné. Jeho hříchy, pokud něco takového existuje, jsou propůjčené. Stane se ozvěnou cizí hudby, hercem

v roli, jež nebyla napsána pro něj. Účelem života je osobní rozvoj. Dokonale si naplnit vlastní podstatu – kvůli tomu tady všichni jsme. Lidé se dnes sami sebe bojí. Zapomněli na nejvyšší ze všech povinností, na povinnost, kterou všichni máme sami vůči sobě. Jistěže mají soucit. Krmí hladové a oblékají potřebné. Jenže jejich vlastní duše hladoví a jsou nahé. Z našeho pokolení vyprchala odvaha. Dost možná jsme ji nikdy ani neměli. Strach ze společnosti, který je základem morálky, strach z Boha, který je tajemstvím náboženství – to jsou dvě věci, jež nám vládnou. A přesto –“

„Natoč hlavu ještě maličko doprava, Doriane, buď hodný hoch,“ prohlásil malíř, ponořený hluboko do své práce a vědomý si jen toho, že se chlapci do tváře vkradl výraz, který u něj nikdy dřív neviděl.

„A přesto,“ pokračoval lord Henry tichým melodickým hlasem a předvedl ten ladný pohyb ruky, který pro něj byl vždycky tak typický a který ho provázal už od Etonu, „jsem přesvědčen, že kdyby jediný člověk prožil svůj život plně a zcela, kdyby dal obrysy každému svému pocitu, vyjádřil každou svou myšlenku a uskutečnil každý svůj sen – jsem přesvědčen, že svět by dostal natolik svěží a radostný impuls, že bychom zapomněli na všechny neduhy středověku a navrátili se k helénskému ideálu – a dost možná k něčemu, co je ještě dokonalejší a bohatší než helénský ideál. Ale i ten nejstatečnější z nás se bojí sám sebe. V sebezapření, jež hyzdí naše životy, tragicky přežívá barbarské mrzačení. Jsme trestáni za svá odmítnutí. Každý impuls, který se pokusíme potlačit, nám kypí v mysli a stravuje nás. Tělo jednou zhřeší a se svým hříchem se vypořádá, neboť se tím činem očistí. Nezбудe nic než vzpomínka na potěšení nebo přepych lítosti. Jediným způsobem, jak se zbavit pokušení, je poddat se mu. Odolávejte mu, a vaše duše onemocní touhou po věcech, jež si sama zapověděla, touhou po tom, co její obludné zákony prohlásily za obludné a nezákonné.